

ว น ต

คุณ อสส อตถิติ คุณวา มีคุณ
ธน อสส อตถิติ ธนวา มีทรัพย์
ปณญา อสส อตถิติ ปณญวา มีปัญญา
ปุลญ อสส อตถิติ ปุลญวา มีบุญ

ม น ต

อายุ อสส อตถิติ อายุสมา มีอายุ
สติ อสส อตถิติ สติมา มีสติ
จกขุ อสส อตถิติ จกขุมา มีจักขุ
ชุตติ อสส อตถิติ ชุตติมา มีความโพล่ง

อ ม น ต

ปุตโต อสส อตถิติ ปุตติมา มีบุตร
ปาป อสส อตถิติ ปาปิมา (มาโร) มีบาป

ณ

สทธา อสส อตถิติ สทโร มีศรัทธา
มจเฉโร อสส อตถิติ มจเฉโร มีความตระหนี่

ป ก ต ต ิ ต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ม ย

แทน ปกต ทำแล้ว, สำเร็จแล้ว วิการ เป็นวิการ

สวณณน ปกต สวณณณย (ภกขม) (อันชน) ทำแล้วด้วยของ
สวณณสส วิกาโร สวณณณณย (ภกขม) อันเป็นวิการแห่งของ
มตติกาย ปกต มตติกามย (ภกขม) (อันชน) ทำแล้วด้วยดิน
มตติกาย วิกาโร มตติกามย (ภกขม) อันเป็นวิการแห่งดิน

อยสา ปกต อยมย (ภกขม) (อันชน) ทำแล้วด้วยเหล็ก
อยโส วิกาโร อยมย (ภกขม) อันเป็นวิการแห่งเหล็ก

ล ัง ข ย า ต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ก

แทน ปริมาณ ประมาณ, ปริมาณ

เทว ปริมาณนิ อสสาติ ทวิกั ทุกั (วตถุ) มีประมาณ ๒
ตีณิ ปริมาณนิ อสสาติ ติกั (วตถุ) มีประมาณ ๓

ป ร ุ ณ ต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ย ิ ถ ฐ ุ ม ิ อ ิ

แทน ปุรณ เป็นที่เต็ม

ต ิ ย

ทวินัน ปุโรณ ทุติโย ที่ ๒
ติณณ ปุโรณ ตติโย ที่ ๓

ถ

จตุนัน ปุโรณ จตุตถโย ที่ ๔

ฐ

ฉนุน ปุโรณ ฉนุฐโย ที่ ๖

ม

ปณจันน ปุโรณ ปณจโม ที่ ๕
สตตุนน ปุโรณ สตตโม ที่ ๗

อ ิ

เอกาทสนัน ปุโรณ เอกาทสี ที่ ๑๑
ทวาทสนัน ปุโรณ ทวาทสี ที่ ๑๒

อ พ ุ ท ุ ม

อพุฒเนน ทุติโย ทิวทุโธ ทิวทุโธ
ที่ ๒ ด้วยทั้งกิ่ง (๑ กับครั้ง)

อพุฒเนน ตติโย อพุฒติโย อพุฒเตยโย
ที่ ๓ ด้วยทั้งกิ่ง (๒ กับครั้ง)

อพุฒเนน จตุตถโย อพุฒทุโธ
ที่ ๔ ด้วยทั้งกิ่ง (๓ กับครั้ง)

วิ ภา ค ต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ธ า โ ส

แทน วิกาค ส่วน, การจำแนก

ธ า

เอเกน วิกาเคน เอกธา โดยส่วนเดียว
ทวิหิ วิกาเคหิ ทวิธา โดยส่วน ท. ๒

โ ส

ปเทน วิกาเคน ปทโธ
โดยความจำแนกโดยบท
สุตเตน วิกาเคน สุตตโธ
โดยความจำแนกโดยสูตร

ภ า ว ต ิ ท ิ ต ิ ต ุ ต ุ ณ ุ ย ุ ต ุ ต ุ น ุ ต ุ า ุ ณ ุ ก ุ ณ ุ

แทน ภาว ความเป็น

ต ุ ต

จนทสส ภาวो จนทตต ความเป็นแห่งพระจันทร์
มนุสสสส ภาวो มนุสสตต ความเป็นแห่งมนุษย์
ทณทโน ภาวो ทณทตต ความเป็นแห่งคนมีไม้เท้า
ปาจกสส ภาวो ปาจกตต ความเป็นแห่งคนหุง
นีสสส ภาวो นีสตต ความเป็นแห่งของเขี้ยว

ณ ุ ย

ปณชิตสส ภาวो ปณชิจจ ความเป็นแห่งบัณฑิต
กุสสสส ภาวो โกสสล ความเป็นแห่งคนฉลาด
สมณสส ภาวो สามณญ ความเป็นแห่งสมณะ
สุททสส ภาวो สโททช ความเป็นแห่งเพื่อน
ปุริสสส ภาวो ปุริสสล ความเป็นแห่งบุรุษ
นิปกสส ภาวो เนปกก ความเป็นแห่งคนมีปัญญา
อุปมาย ภาวो อุปอมม ความเป็นแห่งอุปมา

ต ุ ต ุ น

ปุลุชชนสส ภาวो ปุลุชชนตต ความเป็นแห่งปุลุช
เวทนาย ภาวो เวทนต์ต ความเป็นแห่งเวทนาย
ชายาย ภาวो ชายตต ความเป็นแห่งเมีย
ชารสส ภาวो ชารตต ความเป็นแห่งชู้

ต ุ า

มุทโน ภาวो มุทต ความเป็นแห่งคนอ่อน
นิททารามสส ภาวो นิททารามต ความเป็นแห่งคนมีความหลับเป็นที่มายินดี
สหายสส ภาวो สหายต ความเป็นแห่งสหาย

ณ

วิสมสส ภาวो เวสม ความเป็นแห่งของไม่เสมอ
สุจิโน ภาวो โสจ ความเป็นแห่งของสะอาด
มุทโน ภาวो มททว ความเป็นแห่งคนอ่อน

ก ุ ณ ุ

รมณีสส ภาวอ รามณียก ความเป็นแห่งของอันบุคคลพึงยินดี
มนุญญสส ภาวอ มานุญญก ความเป็นแห่งของที่เป็นที่พอใจ

ณ ิ ย ิ

วีรสส ภาวอ วีริย ความเป็นผู้กล้า (ความเพียร)
อลสสส ภาวอ อลลสิย ความเป็นผู้เกียจคร้าน

ณ ุ ย ุ ย

สุจิโน ภาวอ โสเจยย ความเป็นแห่งของสะอาด

พ ุ ย

ทาสสส ภาวอ ทาสพย ความเป็นแห่งทาส

อ ั พ ิ ย ุ ต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ธ ิ ก ิ

แทน ปการ ประการ

ธาลงหลังสัพพนาม
เยน ปกาเรน ยถา โดยประการใด
เตน ปกาเรน ตถา โดยประการนั้น
สพเพน ปกาเรน สพพถา โดยประการทั้งปวง
ถัง ลงหลัง ก็ และ อิม
เกน ปกาเรน กถัง โดยประการไร

อิมินา ปกาเรน อิตถัง โดยประการนี้
ภกชตตุ แทน วาร ครั้ง วาระ
ตโย วาเร ติกชตตุ (สิ้น) ๓ ครั้ง, ๓ วาระ
พหุ วาเร พหุภกชตตุ มากครั้ง, มากคราว

ต ิ ท ิ ต ิ น ุ อ ุ ก ุ แ บ บ

นิสสิตต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ล ุ แทน นิสสิต
ทุณฐ ุ นิสสิต ุ ทุณฐลล (กมม) อาศัยวัดอุชัว
เวท ุ นิสสิต ุ เวทลล (สาสน) อาศัยเวท
ทุณฐโน ุฐาน ุ ทุณฐลล (กมม) เป็นที่ตั้งแห่งวัดอุชัว
เวทสส ุฐาน ุ เวทลล (สาสน) เป็นที่ตั้งแห่งเวท

อ ุ ป ุ ม ุ า ต ิ ท ิ ต ิ อ ิ ย ิ ต ุ ต ุ แทน วิ ย

ธูโม วิย ทิสสตีติ ธูมายิตต (วตถุ) ปรากฏจุดจวัน
ติมิรว วิย ทิสสตีติ ติมิรายิตต (วตถุ) ปรากฏจุดจหมอก

ต ิ ท ิ ต ิ โดยสังเขป แบ่งเป็น ๓ คือ

๑. สามัญญต ิ ท ิ ต ิ
๒. ภ าว ต ิ ท ิ ต ิ ต ุ ต ุ ณ ุ ย ุ ต ุ ต ุ น ุ ต ุ า ุ ณ ุ ก ุ ณ ุ
(กณ ุ ณ ิ ย ุ ณ ุ ย ุ พ ุ ย)

๓. อ ั พ ิ ย ุ ต ิ ท ิ ต ิ [ป ุ ก ุ ร] ธ ิ ก ิ (ภ ุ ก ุ ช ุ ต ุ ต ุ)

ส าม ุ น ุ ย ุ ต ิ ท ิ ต ิ แบ่งออกได้อีก ๑๓ คือ

- ๑. โ ค ต ต ุ ต ิ ท ิ ต ิ ๘ [อ ุ ป ุ จ ุ จ ุ โ ค ต ต ุ ป ุ ต ุ ต ุ]
ณ ุ ณ ุ ย ุ น ุ ณ ุ ณ ุ ณ ุ ย ุ ณ ิ ณ ุ น ิ ก ุ ณ ุ ณ ุ ว ุ ณ ุ ณ ุ ร (ณ ุ ย)
- ๒. ต ุ ร ั ต ุ ย ุ า ท ิ ต ิ ท ิ ต ิ [ต ุ ร ต ิ] ณ ิ ก
- ๓. ร าค ุ า ท ิ ต ิ ท ิ ต ิ [ร ุ ต ต ุ] ณ ุ
- ๔. ข าค ุ า ท ิ ต ิ ท ิ ต ิ [ข าค ุ] อ ิ ม ุ อ ิ ย ุ ก ิ ย
- ๕. ส ุ ม ุ ห ต ิ ท ิ ต ิ ก ุ ณ ุ ณ ุ ต ุ า
- ๖. ร ุ ฐ ุ น ุ ต ิ ท ิ ต ิ อ ิ ย ุ (อ ุ ย ุ ย)
- ๗. พ ุ ห ล ุ ต ิ ท ิ ต ิ [ป ุ ก ุ ต ิ พ ุ ห ล] อ ุ ล ุ
- ๘. ส ุ แ ก ุ ฐ ุ ต ิ ท ิ ต ิ [อ ุ ต ิ วิ ส ุ ส] ต ุ ร ต ุ ม ุ อ ิ ย ิ ส ุ ส ก ุ อ ิ ย ุ อ ิ ม ุ ฐ ุ
- ๙. ต ุ ท ิ ส ุ ส ั ต ิ ท ิ ต ิ ท ิ ต ิ ๙ [อ ุ ต ุ ต ิ]

วิ ส ุ ส ิ อ ิ ก ุ อ ิ ร ุ ว ุ น ุ ต ุ ม ุ น ุ ต ุ (อ ิ ม ุ น ุ ต ุ) ณ ุ

- ๑๐. ป ุ ก ุ ต ิ ต ิ ท ิ ต ิ [ป ุ ก ุ ต ุ วิ ก ุ ร] ม ุ ย
- ๑๑. ส ั ง ุ ข ุ ย ุ า ต ิ ท ิ ต ิ [ป ุ ริ ม ุ า ณ] ก (ต ุ ต ก ุ อ ุ ว ุ ต ก)
- ๑๒. ป ุ ร ุ ณ ุ ต ิ ท ิ ต ิ ต ิ ย ิ ถ ฐ ุ ม ิ อ ิ
- ๑๓. วิ ภา ค ต ิ ท ิ ต ิ ธ ิ ก ิ โ ส

○ คือต ิ ท ิ ต ิ น ุ ม ุ น ุ ม ุ น ุ น ุ ก ุ น ุ น ุ เป็นต ิ ท ิ ต ิ ค ุ ณ ุ น ุ ม ุ

○ เป็นอ ั พ ิ ย ุ ย ะ ไม่ต ุ อ ุ ง แ ก ุ จ ุ วิ ก ุ ต ิ

- ณ ุ มีใน โ ค ต ต ุ -ร าค ุ า ท ิ -ส ุ ม ุ ห -ต ุ ท ิ ส ุ ส ั ต ิ -ภ าว ต ิ .
- ณ ิ ก มีใน โ ค ต ต ุ -ต ุ ร ั ต ุ ย ุ า ท ิ ต ิ .
- อ ิ ย มีใน ข าค ุ า ท ิ -ส ุ แ ก ุ ฐ ุ ต ิ .
- ต ุ า มีใน ส ุ ม ุ ห -ภ าว ต ิ .
- อ ิ มีใน ต ุ ท ิ ส ุ ส ั ต ิ -ป ุ ร ุ ณ ุ ต ิ .